Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lausunto

23.3.2021

VN/24984/2020
VN/24984/2020-TEM-31

Hallintovaliokunta

Viite: Hallintovaliokunta 24.3.2021

Asiantuntijalausunto koskien valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä (U 71/2020 vp)

Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle 28.1.2021 kirjelmän koskien komission ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä (U 71/2020 vp). Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut valtioneuvoston kirjelmän laatimiseen.

Ministeriö toteaa asiasta lausuntonaan seuraavaa:

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä EU:n kriisinkestävyyden kokonaisvaltaista kehittämistä. Muuttuva turvallisuusympäristö sekä meneillään oleva Covid-19-pandemia ovat osoittaneet, että EU:ssa on tarkoituksenmukaista määrittää ja tunnistaa yhdenmukaisin menettelyin yhteiskuntien toimintakyvyn kannalta kriittiset toimijat.

CER-direktiiviehdotuksen tavoitteena on parantaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen tai taloudellisen toiminnan ylläpitämisen kannalta kriittisten palvelujen tarjoamista sisämarkkinoilla ja siten parantaa sisämarkkinoiden toimintaa myös kriisitilanteissa. Rajat ylittävillä häiriöillä, kuten esimerkiksi laajoilla sähkökatkoksilla tai tietoliikennehäiriöillä, voi olla sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan vaarantamisen lisäksi Euroopan tasolla merkittäviä kielteisiä vaikutuksia kansalaisille, yrityksille, julkisille toimijoille ja ympäristölle. Ehdotuksessa tunnistetaan myös eurooppalaisten toimijoiden ja toimialojen keskinäisriippuvuudet, joihin Suomenkin kriittiset toimijat ovat osin kytkeytyneitä. Lisäksi direktiiviehdotuksen voidaan katsoa lisäävän EU-maiden välistä yhteistyötä sekä yleistä kriisinkestävyyden tasoa jäsenmaissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että sisämarkkinoiden kriittisten toimijoiden ja palveluiden toimintavarmuuden paraneminen tukee osaltaan myös Suomen huoltovarmuuden ylläpitoa ja kehittämistä. Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) mukaan huoltovarmuuden kehittäminen ja varautumistoimien yhteensovittaminen kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriölle. Kukin ministeriö kehittää kuitenkin huoltovarmuutta omalla toimialallaan.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Työ- ja elinkeinoministeriö PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	 www.tem.fi

Komission direktiiviehdotus on osittain lähtökohdiltaan ja periaatteeltaan erilainen kuin Suomen huoltovarmuusjärjestelmä. Suomen järjestelmän perustana on huoltovarmuusorganisaatio. Se on verkosto, joka ylläpitää ja kehittää Suomessa huoltovarmuutta julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuusperiaatteella. Yhteistyö on yksityisen sektorin toimijoille lähtökohtaisesti vapaaehtoista. Vapaaehtoisen kumppanuuden lisäksi huoltovarmuutta turvataan eräillä toimialoilla myös velvoittavilla säädöksillä.

Huoltovarmuudelle käsitteenä, sellaisena kuin se Suomessa ymmärretään, ei tällä hetkellä ole EU:ssa vastinparia. Suomessa huoltovarmuudella tarkoitetaan sitä, että poikkeusolojen ja niihin verrattavissa olevien vakavien häiriöiden varalta turvataan väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot ja niihin liittyvät tekniset järjestelmät. Suomen huoltovarmuusmalli sisältää siis saman ajatuksen kriittisten toimintojen ja palveluiden toiminnasta häiriötilanteissa kuin direktiiviehdotuskin.

Direktiiviehdotus kattaa kymmenen toimialaa: energia, liikenne, pankit, finanssimarkkinat, terveys, vesihuolto, jätehuolto, digitaalinen infrastruktuuri, julkishallinto ja avaruus. Soveltamisala asettuu yhteiskunnan turvallisuusstrategian ja sitä palvelevan kokonaisturvallisuusmallin nimeämien yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen sekä valtioneuvoston päätöksen huoltovarmuuden tavoitteista ja huoltovarmuuden turvaamiseksi tunnistettujen sektorien sekä huoltovarmuuspoolien toimialojen väliin. Suomessa tehdään huoltovarmuustoimia kaikilla edellä mainituilla toimialoilla avaruussektoria lukuun ottamatta.

Direktiiviehdotus edellyttää jäsenvaltioiden tunnistavan sektorikohtaiset elintärkeät toiminnot ja nimeävän niitä tarjoavat kriittiset toimijat yhteisten eurooppalaisten kriteerien ja kansallisen riskiarvion pohjalta. Jäsenvaltioilta myös edellytetään kansallista strategiaa kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvyn vahvistamiseksi sekä kansallisen vastuuviranomaisen nimeämistä.

Valmistelun edetessä on arvioitava tarkemmin direktiiviehdotuksen vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön sekä ehdotuksen yritys- sekä hallinnollisia vaikutuksia, erityisesti kansallisen huoltovarmuusjärjestelmän osalta. Tärkeää on, että direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa voidaan riittävässä määrin huomioida kansalliset erityispiirteet ja olemassa olevat järjestelmät ja strategiat. Kansallisten varautumisjärjestelyjen tarkastelu ja kehittäminen ovat ajankohtaisia myös koronakriisin tuottamien vaikutusten johdosta. Lisäksi kiinnitetään valmistelun edetessä huomiota jäsenvaltioiden ja kriittisille toimijoille muodostuvien velvoitteiden oikeasuhtaisuuteen.

Direktiiviluonnoksen asettamat velvoitteet vaativat tiivistä yhteistyötä viranomaisten kesken, raportointia jäsenvaltioiden sisällä, jäsenvaltioiden välillä sekä jäsenvaltioiden ja komission välillä. Koska raportoitava tieto koskee yhteiskunnan turvallisuutta ja toimintavarmuutta, tiedon suojaaminen on ensisijaisen tärkeää niin jäsenvaltioissa kuin komissiossakin.

Neuvotteleva virkamies Henri Backman, p. 029 506 3581